

Bolti tagasiside VMSi muudatustele 14.03.2024

Arutelupunktid Siseministeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi kohtumiseks 3.04.2024.

1. Siseministeriumi põhjendus seadusemuudatuse vajaduseks ning praegusteks plaanideks.
2. Ettevõtete tagasiside kavandatavale seadusmuudatusele:
 - a. Pikaajalise viisa nõue töötamiseks
 - b. Kasvuettevõtte erandite puudumine
 - c. Protsesside digitaliseerimine
 - d. Kohanemisprogramm ja keeleõpe

Läbi töötades seaduseelnõu muudatusi, nõustume, et praegune halduskoormus on nii taotlejatele kui ametiasutustele suur. Kiidame ideed elamislubade taotlemise viimist veebipõhiseks, sest see lihtsustab ja kiirendab kogu asjaajamist kõigile osapooltele. Kindlasti peaks olema kogu protsess digitaalne, k.a. tööandjakutse esitamine, et minimeerida halduskoormust ning vähendada vigade riski.

Digitaalsete protsesside puhul tuleks samuti hinnata ka nende kulu vs kasu nii riigile kui tööandjatele, sest seadusmuudatuse ettepanekus välja toodud TÕRi registreeringu sidumine lühiajalise töötamise registreerimisega ei lihtsusta tööandjate elu, vaid tekitab topelttööd nii riigile kui ettevõtetele. Immigratsiooniprotsessid sõltuvad paljudest asjaoludest (viisa menetlusaeg, lennuplaan, majutuse saadavus, jne) ning seetõttu võib tihti algselt paika pandud töötamise algusaeg muutuda. See tähendaks seda, et lühiajalise töötamise registreeringu jooksul TÕRi kantud algusaega peab manuaalselt tööandja muutma minema. Juhul kui tööandja selle unustama peaks, võib töötamine hakata jooksma enne töötaja reaalselt alguskuupäeva. Tööandjatel on kohustus töötamine hiljemalt samal päeval registreerida, mille tõttu võib juhtuda TÕRis kande vigu kui inimese töötamise algusaeg näiteks nädala võrra edasi lükatakse. Bolti kogemusest on ligi veeranditel kolmandatest riikidest relokeerujatel olnud vaja algusaega edasi lükata.

Lisaks mõistame riigi soovi parendada protsesse, et kindlustada julgeolekut ja maandada riske läbi immigrerujate taustakontrolli tegemise. Tööandjad panustavad palju, et teha kindlaks, et tööleasuja on tõesti see kellena ta end väidab olevat, kuid mõistame, et riiklikele süsteemidele meil ligipääs puudub ning sealse kontrolli saaks siduda riikliku immigratsiooniprotsessiga.

Praegu on kolmandatest riikidest relokeerujate puhul olemas kaks erinevat protsessi, mille ajaline kiirus ja rahaline kulu on märkimisväärselt erinev. On protsessid, kus kolmandast riigist tulija vajab **pikaajalist D-viisat**, et Eestisse sisened aja siin tööd alustada ning on inimesed kes tulevad **Schengeni viisavabadusega** Eestisse ning saavad alustada tööd selle alusel koos lühiajalise töötamise registreerimisega. Schengeni viisavabadusega asub Eestisse tööle inimesi näiteks Ameerika Ühendriikidest, Suurbritanniast, Austraaliast, Uus-Meremaalt, Brasiiliast jne. Tegu on tipptalentidega keda jahivad või Euroopa riigid, sest käes on spetsialiseerunud tööjõu kriis ning Eestist kohapealt kõikidele ametikohtadele inimesi ei leia. Spetsialiseerunud tööjõu puudumine paneb omakorda ettevõtted olukorda, kus nad ei saa täita oma eesmärke ning peavad vajadusel oma kontoritega kolima välismaale.

Mõistetav on, et töötaja tööle võtmisel võiks olla riik uurinud lähemalt isiku tausta, et leevendada riske, kuid lühiajalise töötamisega D-viisaga sidumisel sellisel on ettevõtjatele ka negatiivseid mõjusid.

Esiteks pikendab see tööleasumise protsessi ja teiseks tõstab märgatavalt kulusid inimeste töölevõtmisel.

- Kuna riikidest, kus Eestisse saab reisida viisavabadusega ei ole olemas Eesti saatkondi, siis pikaajalise D-viisa taotlemiseks peab potentsiaalne töötaja esmalt reisima Eestisse ja siin taotlema D-viisat. Politsei- ja Piirivalveametist kohapeal võtab D-viisa saamine 10 tööpäeva aega (14 kalendripäeva).
- See tähendab, et tööandja peab oma kuludega lennutama töötaja Eestisse ning majutama teda Eestis üle 2 nädala, enne kui nad saavad olla kindlad, et inimene tohib üldse tööle asuda.
- Olukorras, kus näiteks töötajale D-viisat ei anta, on sunnitud tööandja oma kuludega inimese tagasi lennutama. Seda aega, rahalist kulu ja riske arvestades, oleks mõistlikum, kui inimeste tausta oleks võimalik kontrollida juba enne riiki saabumist ja suurte kulutuste tegemist.
- Eesti saatkondade nappus kahjuks ei soosi välisriikidest D-viisa taotlemist, sest enamuse juhtudel tuleb lennutada töötaja teise riiki ning seal oodata kuni 30 kalendripäeva viisat. Saatkondade asukohti vaadates on kulu töötaja majutamisele kuni viisa saamiseni väga suur, enamasti üle 2000€, mille tõttu ka praegu ei ole valmis kõik ettevõtjad viisanõudega riikidest värbama protsessi pikkuse ja kulu tõttu.
- **Kokkuvõttes muutuvad Eesti ettevõtted vähem konkurentsivõimeliseks teiste riikidega võrreldes ja nii on meil keerulisem leida talenti ning ehitada oma rahvusvahelist äri.**

Potentsiaalseid lahendusi oleks kaks:

1) Lühiajalise töötamise registreerimise puhul suurem taustakontroll kui praegu.

2) D-viisa taotluse viimine veebi, mille järel tehakse kõik protseduurid enne inimene Eestisse saabumist. Eestisse saabudes tuleks inimesel Politsei- ja Piirivalveametis anda vaid vajalikud biomeetrilised andmed, peale mida saaks koheselt viisa ning õiguse tööle asuda.

Kui töötaja peab Eestis ootama legaalset alust töösuhte alustamiseks nädalaid, siis selle kulu peab enamuses juhtudel kandma tööandja. Selles olukorras on tulevane töötaja ilma sissetulekuta. See muudab kindlasti paljude ettevõtete võimekust välismaalt värvata ning võib panna ettevõtte rahaliselt ja konkurentsi mõttes kehva olukorda.

Praegu kehtiva seaduse ning kavandatava seaduse puhul on tehtud erandid lühiajalise töötamise registreerimisele, pikaajalisele D-viisale ning elamisloale iduettevõtte töötajatele. Erandeid kasvuettevõtetele laiendatud pole. Soovime tähelepanu pöörata sellele, et kasvuettevõtted on väga eduka arenguga endised iduettevõtted, kelle käibed on suured ning riiklik maksukoormus suur. Kasvuettevõtetele on seatud kokreetsed ja karmid nõuded ning nende nõuete jätkuvaks täitmiseks on vaja ettevõtetel püsivat kasvu. Olukorras kus ettevõtetel on tööjõudu puudu on raske ettevõtetel jätkata kasvu ning arengut. Seetõttu palume uuesti üle vaadata seaduses olevad erandid ning anda erandid ka kasvuettevõtetele, kelle panus riigi arengusse läbi maksuraha ning kaudselt läbi töötajate riikliku teenusetarbimise on märkimisväärne.

Teiseks muudab D-viisa nõue tööandjate vahetamise protsessi Eestis. Praeguse seaduse puhul on võimalik lühiajaline töötamine PPA-s registreerida, kui töösuhte endise tööandjaga on lõppenud ja uue tööandjaga seotud elamisluba ei ole veel välja antud. Elamisluba ei tühistata selleks perioodiks ning see annab elamisõiguse, kuid mitte töötamisõigust. Seetõttu praeguses praktikas on vajalik lühiajalise töötamise registreerimine. **Uue seaduse puhul on lühiajalise töötamise registreerimiseks vajalik D-viisa, mida nendel inimestel ei ole, ega ole võimalik ka taotleda kehtiva elamisloa olemasolu tõttu.** Seetõttu võib töövahetuse protsess võtta aega ca 3 kuud ettevalmistusest kuniks elamisloa otsus välja antakse. Praegu on see protsess kuni 15 tööpäeva + ettevalmistusaeg andmete kogumiseks. Kuna Eestis on tööandjale etteteatamisaeg 30 päeva, siis selle perioodi jooksul jõuab ka paberimajanduse korda ajada. Tulevikus peavad aga töötajad oma tööandjat informeerima 2-3 kuud ette enne töölt lahkumist, mida ei pruugi ka kõik ettevõtjad aksepteerida. Seega on risk, et töötajad jäävad lühiajaliselt sissetulekust ilma kui endine tööandja ei suutu hästi uue tööandja juurde liikumisest ja alustatud elamisloavahetusprotsessist.

Kavandatavad täiendused **elamisloa püsivalt Eestisse elama asumiseks** nõuetes on mõistetavad, sest on raske hinnangut anda, kes on Eesti ellu sisse elanud ja mitte. Praegu on väga palju otsustusõigust jäetud menetleva ametniku õlule, kes peab otsustama, kas taotleja on Eesti ellu piisavalt hästi integreerunud või mitte.

Inimeste pikaajaliseks elama asumiseks A2 keelenõue tundub mõistlik, sest keeleoskus on tähtis uues riigis sisseelamisel. Antud muudatuse kitsaskohtadeks on aga keeleõppe kättesaadavuse

puudulikkus. Hetkel on välismaalastel raske saada kohti riigi poolt korraldatud keelekursustele. Seetõttu näiteks Bolt on sunnitud korraldama keelekoolitusi oma töötajatele ise. Kui riik seob nõude elamisloaga, siis peaks võimaldama ka rohkem ja paindlikumaid õppimisvõimalusi. Tuleb arvesse võtta ka erinevaid erivajadusi ja probleeme, mis võivad keeleõpet raskendada (aktiivsus ja tähelepanuhäire, autismispektri häired, düsleksia, jne). Lisaks peaks keeleõpe olema piisavalt paindlik, et sobiks täiskohaga töötaja ajakavasse, sest lisaks tööle on enamus välismaalastel kohustused ka pere ees.

Kohustusliku kohanemisprogrammi sidumist elamisloaga võiks pidada mõistlikuks, kuid praeguses kontseptsioonis on selle reaalne kasu kursuse läbijale kaheldav. Tahame tähelepanu pöörata sellele, et kohanemisprogrammis on võimalik osaleda alles peale elamisloa kättesaamist. Praeguste protsesside kiirust hinnates võtab elamisloa saamine ca 4-6 kuud peale Eestisse saabumist. Selle ajaga on inimesed omal jõul ja tööandja toel juba kohanemise suures osas läbi teinud. Olles ise kohanemisprogrammis osalenud vaatlejana, siis antud sisu on väga vajalik esimestel Eestis elamise nädalatel, kuid vähem praktiline 4-6 kuu pärast.

Seega tuleks muuta reeglit, et kohanemisprogramm poleks seotud elamisloaga, vaid hoopis pikaajalise D-viisa ja Eestis töötamisega. See annaks võimaluse osaleda inimestel kohanemisprogrammis siis kui sellest ka realselt kasu on.

Lisaks on raske hinnata, kas kohanemisprogrammi läbimine tõesti on ka seotud inimese hea ja eduka kohanemisega Eesti riigis. Seega elamisloa taotluse sidumine kohanemisprogrammi läbimisega ei pruugi anda adekvaatset ülevaadet realselt olukorrast. Siin on kindlasti ka vastutus tööandjal, kes peaks toetama oma töötajaid, et nad Eesti eluga toime tuleks. Vaid kohanemisprogrammi läbimine seda ei anna. Palju tähtsam on ligipääsetavus riiklikele teenustele, kooli- ja lasteajakohtade kättesaadavus peredele, toetav ja aksepteeriv ühiskond ning seeläbi uute ühiskonda edukas sisseelamine.

Kokkuvõtteks tahame välja tuua, et praegu planeeritavad muutused hakkavad piirama ettevõtete võimekust välismaalt vajaminevat tööjõudu värvata. Protsessid muutuvad pikemaks ning kulud mitmekordistuvad.

Schengeni viisavabadusega töötaja värbamise protsess
(k.a. Suurbritannia, Ameerika Ühendriigid, Austraalia, Uus-Meremaa, jne).

Protsess praegu - Iduettevõttele ja tippspetsialistile	Tavaline protsess praegu (k.a. kasvuettevõtted)	Protsess kavandatava seadusega iduettevõttele ja tippspetsialistile	Tavaline protsess kavandatava seadusega (k.a. kasvuettevõtted)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Edukas värbamisprotsess. Kandidaadile saadetakse tööpakkumine. 2. Peale pakkumise vastuvõtmist alustatakse immigratsiooniprotsessi andmete kogumisega ning seejärel lühiajalise töötamise registreerimisega (LTR) PPA-s. 3. Otsus LTRi kohta tuleb kuni 2 tööpäeva jooksul. 4. Ettevõtte või töötaja planeerib töötaja reisi, ostab lennupiletid ja broneerib majutuse. 5. Töötaja saabub Eestisse ning alustab tööd ca nädal peale protsessi alustamist. 6. Töötajale taotletakse tähtajalist elamisluba töötamiseks PPA-s. 7. Kuna viisavabasid 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Edukas värbamisprotsess. Kandidaadile saadetakse tööpakkumine. 2. Peale pakkumise vastuvõtmist alustatakse immigratsiooniprotsessi andmete kogumisega ning seejärel lühiajalise töötamise registreerimisega (LTR) PPA-s. 3. Otsus LTRi kohta tuleb kuni 15 tööpäeva jooksul. 4. Ettevõtte või töötaja planeerib töötaja reisi, ostab lennupiletid ja broneerib majutuse. 5. Töötaja saabub Eestisse ning alustab tööd ca 5-nädalat peale protsessi alustamist. 6. Töötajale taotletakse tähtajalist elamisluba 	<p>Protsess võrreldes praegusega ei muutu!</p> <p>Ajakulu = sama Kulud = sama</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Edukas värbamisprotsess. Kandidaadile saadetakse tööpakkumine. 2. Peale pakkumise vastuvõtmist alustatakse immigratsiooniprotsessi andmete kogumisega ning seejärel lühiajalise töötamise registreerimisega (LTR) PPA-s. 3. Otsus LTRi kohta tuleb kuni 15 tööpäeva jooksul. 4. Ettevõtte või töötaja planeerib töötaja reisi, ostab lennupiletid ja broneerib majutuse. 5. Töötaja saabub Eestisse ning taotleb PPA-st pikaajalist D-viisat. 6. D-viisa otsus tuleb 10 tööpäevaga.* 7. Töötaja asub tööle umbes 6-7 nädalat peale protsessi algust. 8. Töötajale taotletakse tähtajalist elamisluba töötamiseks PPA-s. <p>Kulud enne tööle asumist:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lühiajalise töötamise registreerimise riigilõiv 48€

<p>päevasid on 90, siis enamasti elamisloa kättesaamiseks sellest ei piisa. Tuleb PPA esinduses taotleda pikaajalist D-viisat.</p> <p>Kulud enne tööle asumist:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lühiajalise töötamise registreerimise riigilõiv 48€ - Lennupiletite kulu - Ajutine majutus* <p>*juhul kui ettevõtte pakub töötajale ajutise majutuse hüvitamist</p>	<p>töötamiseks PPA-s.</p> <p>7. Kuna viisavabasisid päevasid on 90, siis enamasti elamisloa kättesaamiseks sellest ei piisa. Tuleb PPA esinduses taotleda pikaajalist D-viisat.</p> <p>Kulud enne tööle asumist:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lühiajalise töötamise registreerimise riigilõiv 48€ - Lennupiletite kulu - Ajutine majutus* <p>*juhul kui ettevõtte pakub töötajale ajutise majutuse hüvitamist</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Lennupiletite kulu - Ajutine majutus** 2-3 nädalaks kuni viisa otsuseni. <p>Kuna tööandjal ja töötajal puudub garantii, et töötaja saaks jääda Eestisse ja siin tööd alustada, on surve tööandjal kõik kulud katta.</p> <p>Protsess pikeneb ca 5 nädalat.</p> <p>Lisaks paneb see tööandja kui ka tulevase töötaja haavatavasse olukorda.</p> <p>Kui pikaajalise D-viisa taotlemine PPA-s peaks probleemiks muutuma, siis välisesindusse reisimine, sealne majutus kuni 30-päevaks ning seejärel lennud Eestisse oleks väga suur lisaväljaminek ettevõttele.</p> <p>Praeguste viisaprotsesside juures taotletakse enamasti D-viisaid koduriigis või lähiriigis. Lisaks on paljud ettevõtted piiranud just kulude tõttu värbamisi kolmandatest riikidest, kus protsessi maksumus kõrge on.</p> <p>* D-viisa taotlemisel Eesti esindusest on viisa protsess 30 kalendripäeva.</p> <p>**juhul kui ettevõtte pakub töötajale ajutise majutuse hüvitamist</p>
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Tööandja kulude näide Brasiilia kodanikust töötaja näitel

Praegune seadus - Iduettevõttele ja tippspetsialistile	Tavaline protsess (k.a. kasvuettevõtted)	Kavandatav seadus- Iduettevõttele ja tippspetsialistile	Tavaline protsess kavandatava seadusega (k.a. kasvuettevõtted)
<p>Kulud:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lühiajaline töötamine 48€ - Lennupiletid 1420€ <p>Kokku: 1468€</p>	<p>Kulud:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lühiajaline töötamine 48€ - Lennupiletid 1420€ <p>Kokku: 1468€</p>	<p>Kulud:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lühiajaline töötamine 48€ - Lennupiletid 1420€ <p>Kokku: 1468€</p>	<p>Kulud:</p> <p>Stsenaarium 1 (viisa PPA-s)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lühiajaline töötamine 48€ - Lennupiletid 1000€ - Lühiajaline majutus viisaprotsessi periooduks 1000€ - D-viisa riigilõiv 100€ <p>Kokku: 3048€</p> <p>Stsenaarium 2 (viisa Ankara saatkonnas)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lühiajaline töötamine 48€ - Lennupiletid Ankarasse 1875€ - Majutus Ankaras 30 päevaks 2500€ - Pikaajalise D-viisa riigilõiv 100€ - Lennupiletid Tallinnasse 600€ <p>Kokku: 5123€</p>